

Η ιστορία ενός ζωγράφου που κατανόησε την τέχνη

Μεγάλη έκθεση έργων και έκδοση ημερολογίου του Περικλή Βυζάντιου

Το όνομά του συνδέθηκε στενά με το κίνημα του νεοϊμπρεσιονισμού, όπως εκφράστηκε στην Ελλάδα στις αρχές του αιώνα. Ζωγράφος με αισθητική ευαισθησία, προσωπικό ιδίωμα, βαθιά θεώρηση της Τέχνης, ο Περικλής Βυζάντιος υπήρξε μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής της Αθήνας. Γόνος στρατιωτικής οικογένειας, γοητευτικός δανδής σε νεαρή ηλικία, συναναστράφηκε την παρισινή ελίτ, λάτρεψε τη γυναικεία μορφή, αγάπησε το

Επιμέλεια: ΠΑΡΗ ΣΠΙΝΟΥ

τοπίο της Υδρας, άνοιξε μαζί με την Ομάδα Τέχνης νέους δρόμους στην αισθητική κατανόηση της ελληνικής ζωγραφικής.

«Όποιος είχε την καλοτυχία να τον συναναστραφεί σαν φίλο και να τον γνωρίσει σαν καλλιτέχνη, μάθαινε να εκτιμά και να θαυμάζει τη σπάνια αισθαντικότητα του, το λεπτό και ευγενικό του χιούμορ και την απεριόριστη ικανότητά του να μεταμορφώνει οπτικές εντυπώσεις με λόγια και ζωγραφική σε μόνιμα για τον συνομιλητή και επισκέπτη του αποκτήματα», σημειώνει ο Δημήτρης Παπαστάμος στην έκδοση που συνόδευε την αναδρομική έκθεση του Π. Βυζάντιου, στην Εθνική Πινακοθήκη το 1984.

80χρονο χρονικό

Τώρα, το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας οργανώνει αφιέρωμα στον Περικλή Βυζάντιο, με έκθεση που θα εγκαινιαστεί στο Μέγαρο Μελά, στις 12 Απριλίου και έκδοση του ημερολογίου του. Πρόκειται για ένα χρονικό 80 χρόνων με τίτλο «Η ζωή ενός ζωγράφου» που περιλαμβάνει αναμνήσεις από την περίοδο των σπουδών του στο Παρίσι, τον πόλεμο του '40, την καλλιτεχνική ζωή της Αθήνας, καθώς και αντιπροσωπευτικά έργα του και φωτογραφίες. Αντί προλόγου, θα συμπεριληφθεί ανάλυση του έργου του καλλιτέχνη, από τον ιστορικό τέχνης, Ζαν Λοντ.

Ο Βυζάντιος δεν κρατούσε συστηματικά αρχείο, «δεν έδειχνε καμία αξία στην επιφανειακή επιμελημένη συσσώρευση νέων ανεπεξέργαστων ιδεών, προτιμούσε

«Η Κυρία με το Σκύλο», έργο του 1915 του Π. Βυζάντιου.

μέσα από τη ζωγραφική του να εκφράζει το χρέος του προς την τέχνη όπως αυτός το έβλεπε, το κατανούσε και το βίωνε».

Ο διηγηματικός του τόνος, όπως εκδηλώνονταν στα διδάγματά του, από τη θέση του καθηγητή στη Σχολή Καλών Τεχνών στην Υδρα, ήταν, σύμφωνα με μαρτυρίες της εποχής, ανεπανόληπτος.

Ο Περικλής Βυζάντιος αποφάσισε να γράψει την αυτοβιογραφία του -σύμφωνά με την προσωπική του μαρτυρία- έπειτα από παρότρυνση νεώτερων συναδέλφων του, τον Αύγουστο του 1971, στην Κηφισιά, όπου ανάρρωνε από μια περιπέτεια της υγείας του. «Γράφω με μεγάλη ευχαρίστηση, γιατί γράφοντας ξαναζώ τη ζωή μου που είναι (τόσο) μεγάλη και πολυσύνθετη», επισημαίνει με σεμνότητα. Προ πάντων, σας παρακαλώ, μη νομίζετε ότι έχω φιλολογικές αξιώσεις. Την «Ιστορία ενός ζωγράφου» την

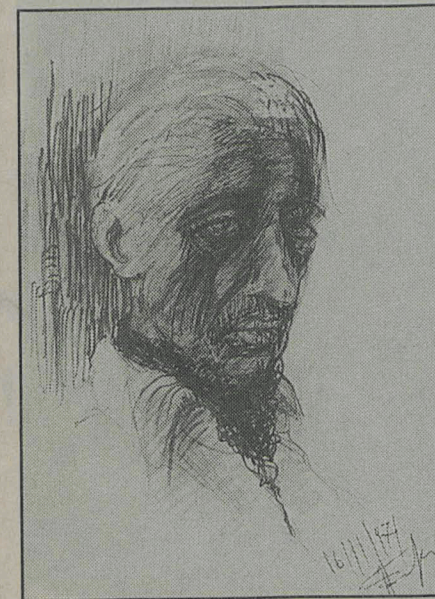
έγραψα για να ξαναζήσω τα νιάτα μου και θα είμαι ευτυχής αν σας μεταδώσω τη χαρά που μου έδωσε η δουλειά μου...».

Ας δούμε όμως μερικά αποσπάσματα από τη γλαφυρή μαρτυρία του.

Οι πρώτες ζωγραφιές. «Δεν αποφάσισα να γίνω ζωγράφος: ζωγράφος ήμουν από μικρός. Ζωγράφιζα και σχεδίαζα ό,τι έβλεπα γύρω μου: τον καστανά, τον στραγαλατζή, τους σκύλους, τη γάτα του σπιτιού, το άλογο του πατέρα μου που του το έφερναν το πρωί που ξεκίναγε με τον υπασπιστή του να πάει στο Σύνταγμα του Πυροβολικού που διοικούσε. Ολα αυτά, βέβαια, άρεσαν στους δικούς μου, αλλά με τη συμφωνία ότι θα έδινα αργότερα εξετάσεις στη Σχολή των Ευελπίδων ή των Δοκίμων, μια κι αυτό απαιτούσε η παράδοση της οικογενείας. Εγώ όμως δεν είχα καμιά διάθεση να φορέσω στολή και να κρεμάσω ένα σπαθί στη μέση. Είχα

Περικλή Βυζάντιου: «Γυναίκες των Δελφών». Ελαιογραφία του 1940.

Περικλής Βυζάντιος: αυτοπροσωπογραφία.

βάλει στο μυαλό μου να γίνω ζωγράφος και να σπουδάσω στο εξωτερικό, γιατί εδώ δεν έβλεπα διόλου ζωγραφική, και, να πω την αλήθεια, ντρεπόμουν ο ίδιος να πω ότι θα γίνω ζωγράφος. Στη μικρή Αθήνα των 100.000 κατοίκων και στη μικρή αστική κοινωνία που βρέθηκα, το να λέγεσαι ζωγράφος έμοιαζε σαν να είσαι βιολιστής που παίζει βιολί στα υπαίθρια καφεναεία ή σαν ηθοποιός που κυνηγούσε τότε τον κόσμο για να του δώσει εισιτήρια για την ευεργετική του παράσταση.

Πρώτες σπουδές στο Παρίσι. Τι εντύπωση μου έκανε το Παρίσι; Ανέπνευσα. Πρώτα απ' όλα, είχα την εντύπωση ότι εκεί ζούσαν ελεύθεροι άνθρωποι, εντελώς διαφορετικοί από τους μικροαστούς της Αθήνας. Επειτα έβλεπα μια πόλη με παράδοση, μεγάλη, με ποτάμια, με παλιές γέφυρες, με την απίστευτη ομορφιά της γοτθικής Παναγίας, με το απέραντο παλάτι του Λούβρου, με τους νέους και τις

κοπέλες που γελούσαν και κάθονταν μαζί στις ταρατσες των καφενειών... Επειδή ήξερα γαλλικά, άνοιξα τον οδηγό του Παρισιού και στην τύχη, βρήκα τη διεύθυνση ενός γέρου καθηγητή της Ecole des Beaux - Arts, του Colin. Ήταν καλός ζωγράφος, είχε λάβει μέρος στις

πρώτες εκθέσεις που είχαν κάνει οι ιμπρεσιονιστές. Με δέχτηκαν με πολλή καλοσύνη. Του έδειξα τα σχέδια που είχα κάνει μοναχός μου και του άρεσαν.

Με περνούσε τουλάχιστον πενήντα χρόνια, αλλά γίναμε καλοί φίλοι. Το περιεργό είναι ότι ενώ εκτιμούσε όλους τους ιμπρεσιονιστές, δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί γινόταν κουβέντα για τον Cezanne, που ήταν, κατ' αυτόν, «ασχεδιάστος». Ήθελα να δω κάποιο έργο του Cezanne, για να κρίνω αν είχε δίκιο,

αλλά δεν υπήρχαν πουθενά έργα του.

Τι έμαθα από το ατελιέ του Colin και μετά στην Academie Julian; Προπαντός, να εργάζομαι όλη την ημέρα. Καμιά σχολή δεν σου μαθαίνει να έχεις ταλέντο, αλλά μαθαίνει να βρίσκεις τη χαρά της δουλειάς, και τη χαρά αυτή δεν την αλλάζω με τίποτα.

1919. Στα 1919, ένα απόγευμα, με κάλεσε στο ατελιέ του ο Νίκος Λύτρας, να

μου πει ότι μια ομάδα από αυτόν τον ίδιο, τον Ιακώβιδη, τον Μαλέα, τον Κογεβίνα, τον Οθωναίο, τον Τριανταφυλλίδη, το Περβολαράκη, τον Στεφανόπουλο και τους γλύπτες Ζευγώλη και Τόμπρο, θα κάναμε μια έκθεση στα γραφεία του Ελεύθερου Τύπου, που έγιναν αργότερα «Γκαλερί Στρατηγοπούλου». Η πρώτη μας έκθεση επρόκειτο να γίνει σε λίγες ημέρες, όταν ο Κογεβίνος μας δήλωσε ότι θα λάβει μέρος και ο ζωγράφος Παρθένος. Ολοι ξαφλασμένοι, γιατί είχαμε συμφωνήσει να μην λάβει κανείς άλλος μέρος, αλλά ο Κογεβίνος μας είπε σοβαρά:

— Κύριοι, εφόσον έχετε αποφασίσει εγώ, πολύ περισσότερο πρέπει να δεχθείτε τον Παρθένο, που είναι πολύ ανώτερός μου.

«Δεν είχα καμία διάθεση να φορέσω στολή και να κρεμάσω ένα σπαθί στη μέση. Είχα βάλει στο μυαλό μου να γίνω ζωγράφος και να σπουδάσω στο εξωτερικό, γιατί εδώ δεν έβλεπα διόλου ζωγραφική... ντρεπόμουν να πω ότι θα γίνω ζωγράφος...».